

Remissvar avseende promemorian Kompletterande förslag till betänkandet Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33)

Sammanfattning

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) har tagit del av promemorian *Kompletterande förslag till betänkandet Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd* (SOU 2025:33). Promemorian innebär två centrala kompletteringar. För det första föreslås att ansökningar om uppehållstillstånd som grundas på anknytning enligt 5 kap. 3 § ska kunna vägras på grund av brottslighet eller bristande vandel i alla fall som inte omfattas av familjeåterföreningsdirektivets tillämpningsområde. För det andra föreslås att sådana uppehållstillstånd även ska kunna återkallas på samma grunder för närmast anhöriga i situationer utanför direktivets räckvidd.

Dessa ändringar innebär att det tidigare undantaget i SOU 2025:33, där 5 kap. 3 § helt undantogs från vandelsprövning och återkallelse, nu ersätts av ett betydligt snävare undantag som endast gäller de fall där EU-rätten sätter gränser.

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) **avstyrker** promemorians förslag om att vägra eller återkalla uppehållstillstånd som grundas på anknytning i alla fall som inte omfattas av familjeföreningsdirektivets tillämpningsområde.

Delmi har redan i tidigare remissvar avstyrkt bland annat utredningens förslag om att återinföra ett vandelskrav i utlänningslagen och att utöka möjligheterna att avslå eller återkalla uppehållstillstånd på grund av bristande vandel. Delmi motiverade bland annat detta med att begreppet vandel, definierat som att leva på ett hederligt och skötsamt sätt, är vagt, normativt och saknar rättslig grund. Det riskerar därför att skapa subjektiva och godtyckliga bedömningar. Delmi framhöll vidare att utredningens förslag

minskar rättssäkerheten och gör det svårt för individen att förutse vilka beteenden som kan leda till nekade eller återkallade tillstånd, att tillämpningen på grund av ett omfattande tolkningsutrymme kan bli inkonsekvent och att begränsade resurser kan leda till förenklade avgöranden.

Frågan om likabehandling och rätten till familjeliv behandlas inte

Familjeåterföreningsdirektivet är enbart tillämpligt på tredjelandsmedborgare. Följden av de kompletterande lagförslagen blir därmed att personer som inte är tredjelandsmedborgare i större utsträckning omfattas av vandelsprövning. Promemorian uppmärksammar själv denna konsekvens genom att konstatera att svenska medborgare i vissa situationer kan få mer begränsade möjligheter till familjeåterförening än tredjelandsmedborgare. Detta är emellertid en viktig rättslig konsekvens som rör frågor om likabehandling och rätten till familjeliv.

Risken för familjesplittring ökar, särskilt för vissa grupper. En sådan förändring utgör en avsevärd konsekvens, även om den presenteras som en teknisk komplettering till det tidigare lagförslaget.

Rättssäkerhet och förutsägbarhet minskar

Promemorian diskuterar endast ytligt effekterna av lagförslagen på frågor som rör rättssäkerhet och förutsägbarhet. Detta trots att förslagen innebär att ett begrepp som i hög grad är beroende av tolkning, bristande vandelsprövning, får större betydelse. Detta kräver en mer utvecklad analys, bland annat av hur proportionalitet ska säkerställas och hur enskilda ska kunna förutse vilka omständigheter som är relevanta. Att dessa frågor inte problematiseras eller diskuteras är anmärkningsvärt i ett område som rör möjligheten att leva tillsammans med sin familj.

Barnperspektiv saknas

Promemorian saknar även en närmare analys av barns ställning i de situationer där vägran eller återkallelse aktualiseras. Eftersom kärnfamiljsanknytning ofta berör barn blir avsaknaden av ett barnrättsperspektiv särskilt påtagligt. Mot bakgrund av detta är det än viktigare med en tydligare proportionalitetsbedömning och eventuellt förstärkta krav när barn berörs, i syfte att undvika oproportionerliga konsekvenser av lagförslagen.

Svag konsekvensanalys

Promemorian drar slutsatsen att de kompletterande förslagen inte förändrar den samlade konsekvensbedömning som gjordes i SOU 2025:33. Bedömningen motiveras genom att vägran och återkallelse bedöms kunna

ske i något fler fall, men att de administrativa och ekonomiska effekterna anses vara av så begränsad omfattning att helhetsbilden inte påverkas. Den konsekvensanalys som presenteras är dock begränsad till att enbart beakta Migrationsverkets handläggningskostnader. Det finns ingen analys kring vilka konsekvenser lagförslagen kan få utifrån ett rättssäkerhets-, barn-, familjelivs- eller likabehandlingsperspektiv.

Det är vidare av betydande vikt att beakta att flera andra utredningar och lagförslag för närvarande är under beredning, samtidigt som arbetet med att införliva EU:s asyl- och migrationspakt i svensk rätt pågår. Den samlade effekten av dessa parallella processer är svår att överblicka, eftersom förändringarna är omfattande och delvis överlappande. Detta innebär i sin tur att det finns en påtaglig risk för att olika regelverk kommer att interagera på sätt som ger upphov till oväntade eller oönskade konsekvenser, både för rättssäkerheten och för tillämpningen i praktiken.

En sådan komplexitet understryker behovet av ett samlat konsekvensperspektiv och en mer noggrann analys av hur nya krav, inklusive vandelsprövningar, samspelar med de bredare reformer som nu genomförs.

Detta remissvar har beslutats av ordförande Joakim Palme efter föredragning av utredningssekreterare Pinar Aslan Akay.

Joakim Palme

Pinar Aslan Akay